

Opracowanie jest załącznikiem do .....
DEC 4 2021
Znacznik 14998. 2021 Yls
Nr ..... z dnia 5. 11. 2021
podpis ..... Yls

WOJEWODZKI URZĄD
CHRONIENIA ZABYTEKÓW
w Gdańsku
ul. Główna 2/4, 80-852 Gdańsk

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
elewacji kościoła p.w. Św. Wojciecha w Gorzędzieju

Autorzy: mgr Rafał Solski
mgr Szymon Jużków

Toruń, styczeń 2019

DYP
Solski
tel. 011 71 00 00 00

Konservator Dziel. Staj
mgr Szymon Jużków

DZIEŁO KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACJA CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

za zgodności z oryginałem,
Jarosław M. Górka,
28/10/2022

DIECEZJA PELPLIŃSKA
Rzymskokatolicka Parafia św. Wojciecha
w Gorzędzieju
ul. Ks. Hundsdorfa 7a, 83-120 Subkowy
tel. 58-5368434

SPIS TREŚCI

1. KARTA IDENTYFIKACYJNA OBIEKTU.....2
2. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE.....3
3. OPIS INWENTARYZACYJNY.....5
4. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU.....9
5. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.....13
6. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.....20

1. KARTA IDENTYFIKACYJNA OBIEKTU

NR REJESTRU ZABYTKÓW
40/A (z dnia 23.07.1970 r.)

NR INW. ZBIORU

NR INW. PRACOWNI KONS.

RODZAJ

Elewacje kościoła p.w. św. Wojciecha w Gorzędzieju

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA

Nieznany warsztat murarski

DATOWANIE

pocz. XIV wieku

LOKALIZACJA

Gorzędziej 83 – 120 , ul. Ks. Hundsdorfa 7 (dz. nr 31, obręb Gorzędziej)

WŁAŚCIEL / UŻYTKOWNIK

Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Wojciecha w Gorzędzieju

TECHNIKA

Budynek murowany z cegły, niektóre blendy i elementy fryzu tynkowane, posadowiony na fundamentach kamiennych. Wnętrze kościoła tynkowane, strop drewniany. Więźba dachowa drewniana, dachówka ceramiczna.

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK NIE

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: TAK NIE

Dyrektor
Solski
ul. 64 70 001

Konservator Dział Sztuki
mgr Szymon Jutków

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w Gdańsku
ul. Dobrej 2/4, 80-852 Gdańsk

2. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Historia kościoła jak i samej miejscowości Gorzędziej sięga głęboko w przeszłość. Już w VII – IX wieku znajdował się na tym terenie, prawdopodobnie na miejscu gdzie teraz są zabudowania klasztorne, gród pomorski, który kontrolował szlaki handlowe, a szczególnie spływ Wisłą. Jego nazwa przybierała różne formy: gród, gorod, gorodin, gordyn aż do współczesnej Gorzędziej.

Według tradycji w roku 997 zatrzymał się tu św. Wojciech w trakcie swojej wyprawy misyjnej do pogańskich Prusów, głosił Ewangelię miejscowej ludności i odprawił mszę.

Najstarszym przekazem traktującym o Gorzędzieju jest pismo Świętopełka z 1248 roku dotyczące sporu jaki wiódł w tym czasie z Samborem II o tę miejscowość. Mimo dodatkowych prac przy obwarowaniach w latach 1238 - 40, jak również pomocy Krzyżaków Samborowi II nie udało się obronić grodu i został on zdobyty przez Świętopełka. W roku 1282 (1280?) został przekazany przez Mestwina II ze Świecia na rzecz biskupstwa płockiego, jako zadośćuczynienie za spustoszenia w diecezji jakie poczyniły wojny Krzyżaków z Jadźwingami.

Po przekazaniu biskup płocki Tomasz lokował na prawie magdeburskim wieś, której osadcą był Mikołaj de Wildenburg, w 1287 roku biskup Werner nadał jej prawa miejskie. W 1312 roku biskup płocki Jan z Wielkim Mistrzem Zakonu Krzyżackiego Konradem von Trier dokonał wymiany kilku swoich miejscowości z terenu Pomorza. Jedną z nich był Gorzędziej. Po przejęciu Krzyżacy pozbawili miejscowość praw miejskich i przekształcili ją na wieś na prawie niemieckim.

Parafia w Gorzędzieju prawdopodobnie powstała przed 1282 rokiem. Na początku była to drewniana świątynia przeznaczona na potrzeby grodu i znajdowała się poza jego obwarowaniami. Pod koniec XIII wieku na miejscu kościoła drewnianego rozpoczęto budowę świątyni murowanej. Była to niewielka, jednonawowa budowla wykonana w stylu gotyku nadwiślańskiego.

Według tradycji pierwotnym patronem kościoła był św. Wojciech. Jednak dokumenty z wizytacji z roku 1583 i 1598, poświadczają, że w drugiej połowie XVI wieku świątynia nosiła wezwanie św. Jerzego. Prawdopodobnie zostało ono nadane w czasie gdy Gorzędziej był własnością Zakonu Krzyżackiego. Właśnie Krzyżacy byli propagatorami i odnowicielami kultu św. Jerzego poświęcając mu często znajdujące się poza murami miast szpitale i przynależące do nich kościoły. Data powtórnej zmiany patrona kościoła nie jest znana. Zachowane dokumenty pochodzące z 1687 i 1700 roku, wymieniają już św. Wojciecha jako patrona świątyni.

Parafia stanowiła samodzielną jednostkę administracyjną do roku 1646. W następnych latach była filią parafii w Subkowach. W 1936 roku została ustanowiona samodzielną kuracją, a w 1970 został mianowany administrator parafii przez ówczesnego biskupa.

Budynek kościoła znajduje się na skraju skarpy wiślanej, stąd w ciągu stuleci konstrukcja świątyni ulegała osłabieniom, a nawet częściowemu zawaleniu. Zniszczeniu uległo prezbiterium, które odbudowano, a do wschodniego zamknięcia została dostawiona zakrystia.

Według opisu kościoła pochodzącego z 1780 roku sporządzonego z okazji wizytacji generalnej prezbiterium kościoła określane tam jako chór mniejszy murowane było w „pruski mur”.

W połowie 1790 roku w najbliższym sąsiedztwie kościoła wybuchł pożar, spłonęła wtedy plebania.

W dokumencie z 1834 roku znajdujemy wzmiankę, że kościół w Gorzędzieju był w bardzo złym stanie i już od 6 lat jest wyłączony z użytkowania. Sprawozdanie z wizytacji w 1882 roku opisuje świątynię jako obiekt w dobrym stanie budowlanym i bogatym wyposażeniu.

Opierając się na tych przekazach można założyć, że współcześnie istniejące prezbiterium powstało prawdopodobnie w ramach czasowych określonych przez te dokumenty, tj. XVIII/XIX wieku. Możliwe, że wtedy też zostało zmniejszone nachylenie dachu i wykonany gzyms podokapowy.

W latach 1993 – 95 wyposażenie obiektu zostało poddane gruntownej konserwacji. W roku 1995 drewniany hełm wieńczący wieżę został zdemontowany, a na jego miejsce postawiono szczyt murowany utrzymujący gotycki charakter obiektu i poprawiający estetyczny wygląd bryły kościoła.

Dnia 30 kwietnia 1995 roku biskup pelpliński utworzył w parafii Diecezjalne Sanktuarium Świętego Wojciecha, a w listopadzie 1996 roku kościół wraz z wybudowanym obok domem rekolekcyjnym został przekazany pod opiekę Karmelitom Bosym Prowincji Warszawskiej.

Ostatni remont kościoła przeprowadzono w latach 2001 - 2002 i dotyczył on wnętrza świątyni oraz jej wyposażenia.

Bibliografia:

1. Diecezja Chełmińska. Zarys historyczno – statystyczny, Pelplin 1928,
2. R. Klim, *Z Subków do Tczewa*, Kociewski Magazyn Regionalny 3 (18) 1997, str. 27 – 28,
3. Ks. W. Szulist, *Dekanat Tczewski (cz. I)*, Kociewski Magazyn Regionalny 3 (66) 2009, str. 6
4. Zabytki Architektury i budownictwa w Polsce, woj Gdańskie, z.3, Warszawa 1972

3. OPIS INWENTARYZACYJNY

Sytuacja

Kościół orientowany, wzniesiony na szczycie skarpy wiślanej, z prezbiterium zwróconym ku jej krawędzi. Usytuowany jest po wschodniej stronie drogi Tczew – Subkowy, mniej więcej w odległości 200 metrów od niej w linii prostej. Położony jest na cmentarzu, który rozciąga się na południe i północ od kościoła. Od strony północno – zachodniej w odległości około 20 metrów od kościoła znajdują się zabudowania klasztorne.

Wejście do kościoła znajduje się od strony zachodniej na osi wieży, oraz od strony południowej przez dobudowaną kruchtę.

Materiał i konstrukcja

Budynek murowany z cegły ceramicznej, gotyckiej w części zachodniej, późniejszej w obrębie prezbiterium. Murowany w wątku polskim i krzyżowym miejscami zdobiony wzorami z cegły zendrówki. Górna część wieży wraz ze szczytami wykonana z współczesnej cegły maszynowej.

Kościół na kamiennych fundamentach.

Wokół ścian obwodowych podmurówka kamienna o zróżnicowanej wysokości, wykonana z kamieni polnych z odsadzką.

Na elewacji frontowej pasy fryzu oraz niewielkie blendy flankujące wieże, wykończone wyprawami tynkarskimi. Podobnie wykończone współcześnie wykonane: pas fryzu w górnej partii dobudowanej części wieży oraz blendy na jej szczycie.

Okna witrażowe, zamknięte ostrym łukiem. Schody wejściowe murowane, pierwotnie kamienne prawdopodobnie wykonane z piaskowca.

Wnętrze kościoła tynkowane. Stropy drewniane, w kruchcie strop belkowy. W nawie widoczne belki płatwiowe, podparte, których krańce zakotwiczone są w murze.

Więźba drewniana, krokwiowo – stolcowa o podwójnym stojącym stolcu wzmocnionym mieczami. Dachy kryte dachówką ceramiczną, holenderką. Sterczyzny oraz szczyty szkarp kryte kolorową blachą.

Opis

Jest to kościół wykonany w stylu gotyku nadwiślańskiego, murowany z cegły. Budowla jednonawowa, na planie prostokata z trójbocznie zamkniętym prezbiterium na przedłużeniu nawy. Od strony prezbiterium na osi obiektu dobudowana trójboczna zakrystia o specyficznym spłaszczonym kształcie. Do nawy głównej od strony zachodniej przylega masywna wieża w rzucie zbliżona do kwadratu z masywnymi szkarpami na rogach, a od strony południowej kruchta. W przyziemiu wieży, na osi kościoła znajduje się wejście, kolejne w południowej ścianie bocznej kruchty. Do wejść wiodą schody, do usytuowanego na elewacji zachodniej czterostopniowe, na planie półkola, do wejścia poprzez kruchtę południową trójstopniowe, proste.

Nawa, kruchta południowa i wieża kryte dachami dwuspadowymi, prezbiterium i zakrystia trójpołaciowymi.

Elewacja Zachodnia

Elewacja z przylegającą do ściany korpusu kościoła dominującą wieżą ujętą w rogach masywnymi trójstopniowymi, uskokowymi szkarpami. Na osi wieży otwór wejściowy zamknięty ostrołukowo. Drzwi jednoskrzydłowe, deskowo – spągowe, osadzone na kutyh zawiasach pasowych.

Na wysokości drugiego uskoku szkarpy znajdują się dwie, symetrycznie umieszczone płytkie blendy zamknięte wypłaszczonym łukiem odcinkowym.

Nad blendami, na wysokości kalenicy kończy się starszy, oryginalny mur wieży. Pierwotnie wyżej znajdował się drewniany hełm, jednak w trakcie prac renowacyjnych w roku 1995 został zastąpiony, za zgodą ówczesnego konserwatora zabytków, murowanym szczytem. Mury wieży zostały podwyższone i zwieńczone od strony zachodniej i wschodniej szczytem schodkowym.

Nad blendami znajdują się symetrycznie rozmieszczone dwa okna, zamknięte ostrołukowo, w których są zamontowane współczesne, drewniane żaluzje. Nad nimi zamykając od góry mury obwodowe wieży biegnie prosty fryz otynkowany, po bokach wieży od góry uzupełniony gzymsem wieńczącym z wysuniętych cegieł.

Nad fryzem od strony zachodniej i wschodniej wieży jest szczyt schodkowy, pięcioosiowy z wyodrębnionymi prostymi sterczynami. Na osi wieży trzy płytkie, otynkowane blendy zakończone ostrymi łukami, ustawione schodkowo: w środku wyższa, po bokach, symetrycznie, niższe. Na szczycie elewacji zachodniej wieży znajduje się krzyż łaciński z trójlistnymi zakończeniami ramion, prawdopodobnie żeliwny.

Elewacja południowa wieży prosta, jedynie w części współcześnie nadbudowanej znajdują się symetrycznie rozmieszczone dwa żaluzjowe okna ostrołukowe. Całość zamknięta płaskim tynkowanym fryzem i znajdującym się nad nim prostym ząbkowym gzymsem wieńczącym.

W dolnej partii wieży znajduje się wysoka ceglana odsadzka zabezpieczona blachą, w części trójbocznie podniesiona. Być może pierwotnie znajdowało się w tym miejscu epitafium, bądź wejście na wieżę (jedyne wejście na wieżę dostępne współcześnie znajduje się w górnej partii więźby dachowej). W dolnej części elewacji widoczne pojedyncze cegły zendrówki, nie tworzą one jednak żadnych wzorów.

Elewacja południowa wieży podobna do północnej. Odsadzka w dolnej partii elewacji ma tę samą wysokość, jest trójstopniowa, uskokowa, bez blachy, przechodząca dalej na szkarpy. Mniej więcej w połowie wysokości starego muru znajduje się podłużne okno, zamknięte łukiem odcinkowym, w dolnej części zamurowane. Okno zabezpieczone jest ukośną kratą żelazną.

Od strony korpusu kościoła na starym murze wieży widoczne ciemne przebarwienie powstałe prawdopodobnie w wyniku pożaru, potencjalny ślad przebiegu nachylenia wcześniejszego dachu.

Na wszystkich elewacjach wieży w obrębie starego muru znajdują się liczne otwory maculcowe.

Po bokach wieży ściany szczytowe korpusu kościoła zwieńczone szczytem schodkowym z podwójnymi sterczynami na każdym z dwóch poziomów, pod nimi płaski fryz tynkowany przerwany, umieszczony na różnej wysokości wyznaczonej przez poziomy schodków szczytu, a poniżej ostrołukowo zakończone płytkie, tynkowane blendy po dwie z każdej strony. Od strony wieży wyższa. W dolnej części ceglana odsadzka, po południowej stronie uskokowa, trójstopniowa, po zachodniej grubsza, dwustopniowa przekryta blachą.

Elewacja północna

Na osi elewacji umieszczone ostrołukowe okno witrażowe zabezpieczone ukośną, żelazną kratą. Po wschodniej stronie elewacji znajdują się dwie szkarpy, jedna w połowie odległości pomiędzy oknem, a krańcem elewacji, druga, umieszczona ukośnie do płaszczyzny elewacji na jej krańcu. Obie szkarpy dwustopniowe, przekryte blachą. Część ściany zdobiona cegłą zendrówką ułożoną w kształt krzyża św. Andrzeja.

U dołu ściany cokół z kamienia polnego, różnej wysokości z odsadzką. Na wysokości szczytu okna biegnie pas wysuniętej cegły. Całość zamknięta od góry gzymsem ząbkowym, wtórnie wymurowanym z gotyckiej cegły.

Część elewacji od strony prezbiterium wtórna, odbudowana po obsunięciu się prezbiterium w wyniku podmycia skarpy przez Wisłę, wykonana z mniejszej cegły.

Elewacja południowa

Symetryczna z dobudowaną na osi elewacji kruchtą. Elewacja kruchty z otworem drzwiowym zamkniętym ostrym łukiem, z trójkątnym szczytem zakończonym sterczyną z tynkowanym, zwieńczeniem w formie nieregularnego łuku z wyrytym krzyżem. Pod nią znajduje się niewielka, ostrołukowa wnęka ceglana ze schodkowym glifem i lampą. Pod okapem szczytu fryz wykonany z cegieł zdobiony prostym wzorem z cegły zendrówki. Do drzwi prowadzą proste schody o trzech stopniach. Po bokach kruchty otwory okienne z witrażami, zabezpieczone ukośną kratą żelazną. Okna zamknięte ostrym łukiem. Po zachodniej stronie kruchty widoczny ślad po wcześniejszym dachu, obok małe, zamurowane okienko zamknięte łukiem odcinkowym.

Nad całością elewacji biegnie wieńczący ją wtórnie murowany gzyms ząbkowy. Od strony wschodniej widoczne łączenie oryginalnej ściany gotyckiej z odbudowaną ścianą prezbiterium, podobnie jak na elewacji północnej.

Elewacja wschodnia

Symetryczna, trójboczna, w części przesłonięta zakrystią. Naroża prezbiterium ujęte w dwustopniowe szkarpy. Ściany boczne z otworami okiennymi na środku, okna witrażowe, zamknięte ostrołukowo, glif okienny w obrębie łuku schodkowy, dwustopniowy. Okna zabezpieczone ukośną żelazną kratą. Ściany prezbiterium wieńczy, podobnie jak inne elewacje korpusu, prosty gzyms ząbkowy.

Ściana wschodnia prezbiterium przesłonięta niższą, trójboczną zakrystią. Na wschodniej ścianie zakrystii okno, podobne do okien w prezbiterium, znacznie od nich mniejsze.

Na ścianach bocznych podobne w kształcie i rozmiarze blendy.

Elewacje posadowione na cokole z kamieni polnych, od góry zamknięte gzymsem wieńczącym w formie ząbków.

4. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU

Stan zachowania elewacji zewnętrznych kościoła w Gorzędzieju jest zły. Ściany obiektu wymagają niezwłocznego wykonania remontu konserwatorskiego.

W bryle kościoła można wyróżnić elementy oryginalne – gotyckie oraz dobudowane w trakcie późniejszych przeróbek i napraw. Fragmenty oryginalne to: dolna część wieży kościelnej oraz ściany nawy kościoła bez części prezbiterialnej. Późniejsze fragmenty budowli to szczyt kruchty południowej oraz nowe prezbiterium, które w obecnej formie powstało najprawdopodobniej na przełomie XVIII/XIX w. Pierwotny fragment wschodni kościoła uległ zniszczenia w efekcie osunięcia się skarpy doliny Wisły na początku XVII w.

Podłoże kościoła nadal nie jest stabilne. Świadczą o tym liczne spękania ścian, których najwięcej znajduje się we wschodniej części obiektu. Dlatego docelowo planowane jest wykonanie robót budowlanych mających na celu wzmocnienie skarpy na której stoi kościół, a także wzmocnienia w obrębie murów kościoła.

Kwestia ustabilizowania konstrukcji ma zasadniczy wpływ na stan zachowania całej świątyni i jest obecnie bez wątpienia pierwszoplanowym zadaniem w harmonogramie prac naprawczych zabytku.

„Najmłodszy” fragment świątyni to górna część wieży kościoła dostawiona w miejsce zniszczonego drewnianego szczytu. Dobudowano ją w 1995r. wzorując się na analogicznych obiektach tzw. gotyku nadwiślańskiego. Nowy fragment wieży wyróżnia się jaśniejszą kolorystyką cegieł oraz (niestety) mniej starannym wykończeniem spoin.

Na przełomie XVIII/XIX w. kościół nakryto nowym dachem. Na wschodniej ścianie wieży widać ślad po pierwotnym zadaszaniu, które było zdecydowanie wyższe od obecnego (5-6m). Widać tam również ślady okopcenia wątku ceglanego co może świadczyć o pożarze dachu.

Fragmenty tynkowane w obrębie elewacji zachodniej oraz wieży są wtórne. Wskazuje na to dobrze zachowana powierzchnia tych elementów. Niewykluczone że pod warstwą nowego tynku i gładzi zachowały się resztki oryginalnych zapraw. Na etapie realizacji prac konserwatorskich zaplanowano wykonanie odkrywek w celu określenia stanu zachowania ewentualnych pierwotnych tynków.

Szczegółową charakterystykę pozostałych zniszczeń przedstawiono z podziałem na poszczególne elementy budowli:

Wątek ceglany

- pęknięcia i zarysowania ścian (Fot.3, 17, 18, 19, 32),
- przemurowania wykonane z cegieł różniących się od materiału historycznego (Fot.25, 28),
- szare nawarstwienia pokrywające powierzchnię cegieł - charakterystyczne dla środowiska miejskiego (Fot.13),
- lokalnie wykruszające się cegły (efekt zasolenia, lub korozji biologicznej) (Fot.15, 24),
- pęknięcia i rozwarstwienia cegieł (Fot.14),
- szarozielony nalot glonów i porostów na powierzchni ścian (Fot.9, 23),
- naprawy murarskie wykonane bez zachowania oryginalnego wątku - układu cegieł (Fot.33),
- wykruszające się, osłabione spoiny (Fot.11, 30),
- błędne technologicznie spoiny (np. cementowe, lub rażąco odbiegające wyglądem od oryginalnych - (Fot.12),
- miejscowe wykwitki soli w postaci przebarwień na powierzchni wątku ceglanego (Fot.4,8).

Kamienny cokół

- ubytki modułów kamiennych (Fot.8),
- luźne, odspajające się elementy kamienne cokołu,
- wykruszona lub osłabiona spoina pomiędzy kamieniami cokołu (Fot.16),
- wtórna/cementowa spoina w obrębie cokołu (Fot.22, 34),
- przebarwienia wątku kamiennego (nawarstwienia, glony itp.) (Fot.29),

Tynki

- wtórne tynki i gładzie (Fot.10),
- osłabione, wykruszające się tynki,
- ubytki zaprawy tynkarskiej,
- odspojone od podłoża, popękane powierzchnie tynków,
- powierzchniowe zabrudzenia i przebarwienia (Fot.28),

Inne elementy (drewno, metal)

- zwietrzała, miejscami spękana powierzchnia (drewno) (Fot.28),
- złuszczone wtórne warstwy przemalowań na powierzchni (drewno) (Fot.34),
- powierzchnia skorodowana, pokryta wtórnymi warstwami malarskimi (metal).

TABELA ZNISZCZEŃ ZE WSKAZANIEM PRZYCZYN

Wątek ceglany

Lp	Zniszczenia	Przyczyny zniszczeń
1.	Pęknięcia konstrukcyjne ścian.	Niestabilne podłoże – osuwanie się skarpy sąsiadującej z terenem zalewowym Wisły.
2.	Nawarstwienia, brud na powierzchni ścian.	Zanieczyszczenie produktami spalania, pyłem mineralnym i organicznym przenoszonym z wiatrem i opadami atmosferycznymi.
3.	Skorodowana, osłabiona powierzchnia cegieł.	Procesy starzeniowe ceramiki, procesy wietrzeniowe spowodowane przez opady, zmiany temperatury, kwaśne deszcze, mikroorganizmy.
4.	Oslabione, wykruszające się spoiny.	Wypłukujące działanie wody opadowej, procesy wietrzeniowe składników zaprawy.
5.	Wtórne, błędne technologicznie przemurowania	Prace wykonane z niewymiarowej cegły, lub bez zachowania oryginalnego wątku.
6.	Braki cegieł uzupełniane zaprawą cementową.	Efekt doraźnych napraw bez odpowiednich materiałów. Prace nieestetyczne i szkodliwe dla obiektu.
7.	Miejscowe wysolenia na powierzchni cegieł.	Źródłem soli są przemurowania wykonane przy użyciu zapraw cementowych oraz lokalne nagromadzenie guana ptasiego.
8.	Przebarwienia spowodowane glonami.	Lokalne stałe zawilgocenie murów (szczególnie na północnej elewacji wieży i korpusu kościoła).
9.	Wtórne spoiny z zaprawy cementowej.	Prace wykonane bez dbałości o prawidłowy dobór materiałów.
10.	Okopcona – czarna powierzchnia murów	Pozostałość po pożarze więźby dachowej kościoła.

Kamienny cokół

1.	Ubytki kamieni w cokole.	Zwietrzała, spękana zaprawa murarska strefy cokołowej kościoła.
2.	Przebarwienia cokołu spowodowane glonami.	Lokalne stałe zawilgocenie, szczególnie od północnej strony obiektu.
4.	Inne zanieczyszczenia powierzchni cokołu.	zabrudzenia kamieni zaprawą murarską, cząstki brudu, sadza oraz pył mineralny i organiczny osadzający się na powierzchni cokołu.
5.	Zwietrzałe, wykruśzające się spoiny.	Efekt procesów wietrzeniowych; w tym wypłukującego działania wody opadowej.
6.	Wtórne – wypukłe spoiny cementowe.	Prace remontowo-naprawcze wykonane bez zachowania odpowiedniej technologii.
7.	Wtórne nieestetyczne przemurowania.	Efekt doraźnych prac remontowych, prowadzonych bez dbałości o historyczny wygląd obiektu.

Tynki

1.	Wtórne tynki i zacierki w blendach i pasie fryzu.	Prace remontowe wykonane z użyciem nieodpowiednich technologicznie materiałów.
2.	Popękane, rozwarstwione tynki.	Efekt procesów wietrzeniowych: zmiany temperatury, korozja składników zaprawy oraz działanie wody opadowej.
4.	Zacieki, przebarwienia na tynkach.	Cząstki brudu, sadzy oraz drobiny organiczne osadzające się w nierównościach tynku i spłukiwane wodą deszczową.

Inne elementy (drewno, metal)

1.	Powierzchnia skoro-dowana, pokryta wtórnymi warstwami farb.	Destrukcja spowodowana zewnętrzną ekspozycją. Warstwy malarskie – efekt kolejnych renowacji.
----	---	--

5. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Głównym celem zaplanowanych robót jest wykonanie niezbędnych prac konserwatorskich o charakterze naprawczym oraz estetyzującym zewnętrznych elewacji kościoła, przy założeniu jak najmniejszej ingerencji w substancję zabytkową obiektu.

W zaproponowanym Programie Prac uwzględniono między innymi konserwację wątku ceglanego; w tym oczyszczenie i dezynfekcję ścian, wymianę wadliwych oraz zlasowanych cegieł, uzupełnienie uszkodzonych cegieł (Fot.14,24) zaprawą mineralną imitującą ceramikę, wymianę zniszczonych spoin (Fot.30) na nowe wzorowane na materiale historycznym oraz miejscową hydrofobizację (chodzi o skośne i poziome płaszczyzny wystające przed lico muru).

Pęknięcia ścian kościoła zlokalizowane głównie w części prezbiterialnej świątyni (Fot.17-19) zostaną wzmocnione zgodnie z zaleceniami Nadzoru Konserwatorskiego w oparciu o zalecenia uprawnionego konstruktora.

W Programie Prac przewidziano również pełen zakres zabiegów konserwatorsko – naprawczych w obrębie kamiennego cokołu stanowiącego podstawę budynku (Fot.16); czyli oczyszczenie lica, dezynfekcję, uzupełnienie ubytków, wykonanie spoinowania zaprawą wapienną dobraną tak, by imitowała oryginalną fugę oraz zabezpieczenie powierzchni cokołu. W trakcie prowadzenia prac konstruktor określi potrzebę i metody wzmocnienia i stabilizacji partii fundamentowej.

Zaplanowano również konserwację tynków, stolarki zewnętrznej oraz elementów metalowych (w tym krzyża wieńczącego wieżę kościoła)

W trakcie prowadzenia prac powinny zostać wykonane niezbędne badania, które pozwolą doprecyzować szczegóły technologiczne zaproponowanych rozwiązań (skład zapraw spoinowych oraz tynkarskich, parametry zapraw do uzupełniania cegieł itp.) oraz badania ilościowe i jakościowe zasolenia wybranych fragmentów elewacji kościoła.

CEGLANE LICO ŚCIAN

1. Dokumentacja fotograficzna stanu zachowania.
2. Dezynfekcja powierzchni muru.
3. Oględziny elewacji w celu wytypowania wtórnych uzupełnień nie spełniających wymogów konserwatorskich: zaprawy zbyt szczelne, o zbyt dużej wytrzymałości mechanicznej, o nieodpowiednich cechach makroskopowych i estetycznych, bez wartości historycznej
4. Usunięcie uzupełnień wątku ceglanego nie spełniających wymogów konserwatorskich.
5. Usunięcie zachlapań zaprawą (farbą, smołą itp.) z powierzchni ścian – ostrożne odkucie pozostałości zapraw.
6. Oględziny elewacji pod kątem oceny stanu zachowania cegieł i klasyfikacji do wzmocnienia strukturalnego lub wymiany (przy założeniu możliwie maksymalnego ograniczenia wymiany materiału zabytkowego).
7. Strukturalne wzmocnienie osłabionych cegieł i partii zapraw preparatem hydrofilnym Funcosil® KSE 500E lub 300E w zależności od stopnia dezintegracji materiału.- sezonowanie zgodnie z kartą techniczną
8. Ostrożne wykucie cegieł, które ze względu na zaawansowaną dezintegrację i głębokie ubytki nie kwalifikują się do wzmacniania i pozostawienia na elewacji.
9. Oględziny powierzchni płaszczyzn skośnych: (przypory, parapety) pod kątem szczelności spoin i prawidłowości ich formy.
10. Usunięcie spękanych lub odspojonych zapraw ze spoin.
11. Uzupełnienie ubytków spoin na skośnych i poziomych elementach w celu uszczelnienia. Wypełnienie ewentualnych spękań i nieciągłości zaprawą na bazie mineralnych mas wodoszczelnych np. Aquafin 2k, tak aby uzupełnienia były niewidoczne. Skład zaprawy ustalony zostanie po wykonaniu badań zapraw występujących w obrębie danego elementu. Ze względu na intensywne działanie czynników niszczących proponuje się zastosowanie dodatków uelastyczniających i ewentualną hydrofobizację zaprawy w masie.

12. Wstępne oczyszczenie powierzchni muru wodą pod niewielkim ciśnieniem. Umożliwi to usunięcie luźno związanych zanieczyszczeń.
13. Odsolenie struktury cegieł i zapraw w obrębie stwierdzonej obecności soli rozpuszczalnych. Zastosowanie bezpośrednio po wstępnym umyciu okładów z pulpy celulozowej, z piaskiem kwarcowym i bentonitem.
14. Usunięcie zapraw ze spoin w obrębie zasolonych partii, jeśli na podstawie badań potwierdzona zostanie wysoka zawartość soli w zaprawie. Zaprawy należy usunąć na możliwie dużą głębokość.
15. Kontrola efektywności odsalania- ocena zawartości soli w okładzie.
16. Wypełnienie oczyszczonych z zasolonej zaprawy spoin zaprawą solochłonną – o dużej zawartości porów otwartych. Proponowane jest zastosowanie zaprawy SanierPutz HQ prod. Bayosan podbarwionej w masie pod kolor sąsiadujących spoin.
17. Usunięcie nawarstwień korozyjnych oraz mikroorganizmów z powierzchni muru. Proponuje się zastosowanie mikropiaskarek i kruszywa odpowiednio dobranego do twardości nawarstwień, z uwzględnieniem twardości i stanu zachowania podłoża. Proponowane są kruszywa z gamy ścierniw korundowych w drobnej frakcji, mikrokulek szklanych, granulatu szklanego, PCV, garnetu, łupin orzecha w zależności od wyników prób.
18. Wypełnienie szczelin i rozwarstwień w murach zaprawami do iniekcji pustek np. z gamy produktów StO lub inną zaprawą w zależności od zastanej sytuacji oraz zgodnie ze wskazaniami Nadzoru Konserwatorskiego.
19. Przeszywanie spękań muru. Sposób wykonania oraz miejsca do wzmocnienia będą wytypowane przez Nadzór Konserwatorski w konsultacji z uprawnionym konstruktorem.
20. Uzupełnienie drobnych ubytków cegieł. Proponowana jest zaprawa mineralna na bazie wapna hydraulicznego (trasskalk prod. Tubag lub Sto) z kruszywem kwarcowym i ceramicznym, barwiona w masie pigmentami mineralnymi- żelazowymi o dużej światłotrwałości (prod. Bayer). Skład zaprawy i proporcje opracowany zostanie po uzyskaniu wyników badań materiału uzupełnianego.
21. Uzupełnienie dużych obszarowo ubytków cegieł i uzupełnienie lica muru cegłą współczesną o odpowiednich parametrach, a szczególnie: nasiąkliwości, właściwościach kapilarnych i wytrzymałości mechanicznej zbliżonych do uzupełnianych cegieł. Kryterium doboru będzie

również wygląd lica zbliżony do oryginalnych cegieł w otoczeniu, aby uzupełnienia jak najmniej odróżniały się barwą, fakturą, kształtem i formą krawędzi itp.

Cegły wmurowywane będą na zaprawę wapienno- trasową z piaskiem o proporcjach dobranych do właściwości cegły i otaczających zapraw.

22. Uzupełnienie ubytków zapraw w spoinach. Do spoinowania zastosowane zostaną zaprawy mineralne na bazie wapna z odpowiednio dobranymi kruszywami, tak aby uzyskać zaprawę maksymalnie zbliżoną do lokalnie występującej zaprawy oryginalnej pod względem właściwości fizyko-mechanicznych i wyglądu (kolor, faktura, przełam, wygląd i rodzaj wypełniacza). Zachowane zostaną wszelkie ślady spoinowania historycznego. Zakres uzupełnień oraz forma i kolor spoiny będzie konsultowany ze Służbami Konserwatorskimi.
23. Scalenie kolorystyczne. Cegły wymagające kolorystycznej korekty w celu dopasowania do lokalnej tonacji będą spatynowane (np. jaśniejsze cegły zrekonstruowanej wieży). Zabieg wykonany będzie przy użyciu 2 komponentowej farby silikatowej: StoSil Color + Sto Fixativ – prod. Sto Ispo. Technologia ta umożliwi regulację transparentności warstwy malarskiej.
24. Hydrofobizacja powierzchni skośnych i poziomych. Proponowany preparat – Konsil Z.

WĄTEK KAMIENNY (cokół kościoła)

1. Dokumentacja stanu zachowania.
2. Dezynfekcja powierzchni kamienia.
3. Usunięcie wtórnych spoin nie spełniających wymogów konserwatorskich. Wyeliminowane zostaną zaprawy zbyt szczelne, o zbyt dużej wytrzymałości mechanicznej, o nieodpowiednich cechach makroskopowych i estetycznych, bez wartości historycznej.
4. Wzmocnienie strukturalne zdeintegrowanych, oryginalnych partii zapraw spoinowych hydrofilnym preparatem. Środek zostanie dobrany po wstępnych oględzinach i ewentualnie po wykonaniu badań.
5. Oczyszczenie powierzchni cokołu mikropiaskarką i ścierniwami odpowiednio dobranymi do twardości nawarstwień, z uwzględnieniem stanu zachowania podłoża. Proponowane są kruszywa z gamy ścierniw korundowych w drobnej frakcji, mikrokulek szklanych, granulatu szklanego, PCV, garnetu, łupin orzecha w zależności od wyników prób.

6. Uzupełnienie ubytków cokołu kamieniem polnym analogicznym do oryginalnego. Do murowania proponowana jest zaprawa mineralna na bazie wapna tarasowego lub zaprawa mineralna o spoiwie wapienno-cementowym (biały cement).
7. Wyspoinowanie kamiennego wątku cokołu kościoła zaprawą mineralną. Jej skład określony zostanie po wykonaniu badań zapraw oryginalnych.
8. Ewentualne scalenie kolorystyczne powierzchni spoin.
9. Hydrofobizacja powierzchni cokołu. Proponowany preparat – Konsil Z.

TYNKI (blendy i pasy fryzu w obrębie wieży oraz elewacji zachodniej)

1. Dokumentacja stanu zachowania.
2. Dezynfekcja powierzchni.
3. Wykonanie odkrywek w obrębie partii tynków w celu odsłonięcia oryginalnych warstw.
Kolejne działania konserwatorskie uzależnione będą od tego, czy- i w jakiej kondycji zachowały się historyczne tynki elewacji zachodniej kościoła .
4. Oględziny miejsc odkrywek w celu rozwarstwienia historycznego i oznaczenia wtórnych uzupełnień.
5. Oględziny pod kątem oceny stanu zachowania warstw historycznych– lokalizacja odspojień, spęcherzeń, miejsc zdeintegrowanych, zasolonych.
6. Podjęcie odpowiednich badań, np. badanie zawartości soli w blendach okiennych.
7. Zabezpieczenie krawędzi historycznych tynków opaskami wapiennymi.
8. W zależności od stanu zachowania wzmocnienie strukturalne preparatem hydrofilnym np. Funcosil®KSE 500.
9. Odsolenie o ile stwierdzona zostanie obecność soli – metoda migracji do rozszerzonego środowiska.
10. Podklejenie odspojonych fragmentów tynków. Metoda i środki zostaną określone w zależności od rozmiaru zniszczeń.
11. Wypełnienie pustek zaprawą wapienną do iniekcji lub preparatem Funcosil®KSE STE w zależności od rozmiaru zniszczeń.

12. Oczyszczenie powierzchni tyków parą wodną przy pomocy parownicy lub mikropiaskarką i odpowiednio dobranym ścierniwem w zależności od rodzaju nawarstwień na powierzchni i stanu podłoża.
13. Uzupelnienie ubytków podłoża zaprawą wapienną na bazie wapna dołowanego, o składzie określonym po wykonaniu badań.
14. Aranzacja powierzchni tynków w zależności od wyników badań.
15. 15. Scalenie kolorystyczne powierzchni farbą wapienną w odcieniu zatwierdzonym komisyjnie.

ELEMENTY DREWNIANE (*stolarka drzwi zewnętrznych, żaluzje w oknach wieży, rama okienka w wieży*)

1. Dokumentacja stanu zachowania.
2. Wstępne oczyszczenie elementów z luźnych zanieczyszczeń zalegających na powierzchni . Na tym etapie z drewnianych detali usunięte zostaną łuski odspajających się farb oraz inne nietrwałe zanieczyszczenia. Prace te wykonane zostaną przy użyciu noży szewskich, skalpeli, sztyftów z włókna szklanego itp.
3. Usunięcie wtórnych przemalowań stolarki.

Przewiduje się dwa sposoby prowadzenia tych prac:

- oczyszczanie mechaniczne: nożami szewskimi, szpachelkami- po uprzednim zmięczeniu farb (miejscowy nadmuch ciepłego powietrza z opalarki (maksymalna temperatura nagrzewania 80oC)
- oczyszczanie chemicznie przy użyciu past na bazie rozpuszczalników organicznych (Skansol, Alkutex – Remmers). Po spęcznieniu warstw przemalowań – oczyszczanie mechaniczne (nożami szewskimi, skalpelami).

4. Uzupelnienie większych ubytków drewna- flekowanie.

Do uzupełnień użyte będzie drewno analogiczne do oryginalnego. Wstawki będą miały kierunek słołów zgodny z oryginalnym elementem.

5. Dezynfekcja elementów narażonych na atak mikrobiologiczny.

Powierzchnie drewniane narażone na zawilgocenie oraz te, które mają bezpośredni kontakt z murem będą zabezpieczone 5% roztworem preparatu Lichenicida w acetonie.

6. Impregnacja wzmacniająca osłabionych fragmentów.

Elementy drewniane o zwietrzałej, osłabionej powierzchni przemalowane zostaną (aż do nasycenia) dyspersją żywicy epoksydowej (Epoxi Holzverfestigung- Remmers). Preparat ten oprócz własności wzmacniających działa również biobójczo.

7. Uzupełnienie drobnych ubytków oraz szczelin.

Do uzupełnień zastosowana zostanie masa szpachlowa na bazie żywicy epoksydowej: Epoxi Holzersatzmasse – Remmers.

8. Odtworzenie pierwotnej kolorystyki.

Przewiduje się zastosowanie farby o wysokiej odporności na działanie zewnętrznych czynników atmosferycznych: Pika-Teho (Tikkurila) – farba akrylowa, modyfikowana olejem lnianym.

ELEMENTY METALOWE (krzyż na szczycie wieży, ramy i kraty okien witrażowych, okucia stolarki)

1. Dokumentacja stanu zachowania.

2. Przegląd metalowych elementów pod kątem stanu zachowania i właściwości mechanicznych.

3. Demontaż możliwych do usunięcia, skorodowanych elementów.

4. Konserwacja zdemontowanych i pozostawionych na obiekcie detali. Szczegółowy program zostanie opracowany w zależności od stanu zachowania elementów, ponieważ zaawansowanie procesów korozyjnych determinuje metodykę postępowania konserwatorskiego.

5. Oczyszczenie powierzchni elementów metalowych z łuszczących się farb – metodą spęczniania pastami na bazie kompozycji rozpuszczalników.

6. Mechaniczne oczyszczenie z produktów korozji – np. z zastosowaniem mikropiaskarki.

7. Zabezpieczenie antykorozyjne powierzchni metalu – naniesienie warstwy inhibitora korozji.

8. Pokrycie powierzchni elementów farbą alkidowa w kolorze i stopniu połysku uzgodnionym z Nadzorem Konserwatorskim. Proponowane wykończenie matowe, grafitowe.

9. Montaż elementów po konserwacji.

WYKONANIE DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ

Dokumentacja zgodna ze wzorem (zatwierdzonym przez Ministerstwo Kultury i Sztuki w 2004 roku) powinna zawierać część opisową, zdjęcia oraz rysunki z poszczególnych etapów realizacji prac.

Należy wykonać trzy egzemplarze dokumentacji.

W programie prac zaproponowano materiały znanych na rynku polskim firm (Optolith, Remmers, Tikkurila). Dopuszcza się zastosowanie analogicznych materiałów lub preparatów innych firm produkujących środki konserwatorskie. Zaleca się jednak, by w obrębie danego materiału (np. tynk, drewno) zastosowano produkty jednej firmy, co da gwarancję spójności technologicznej procesów.

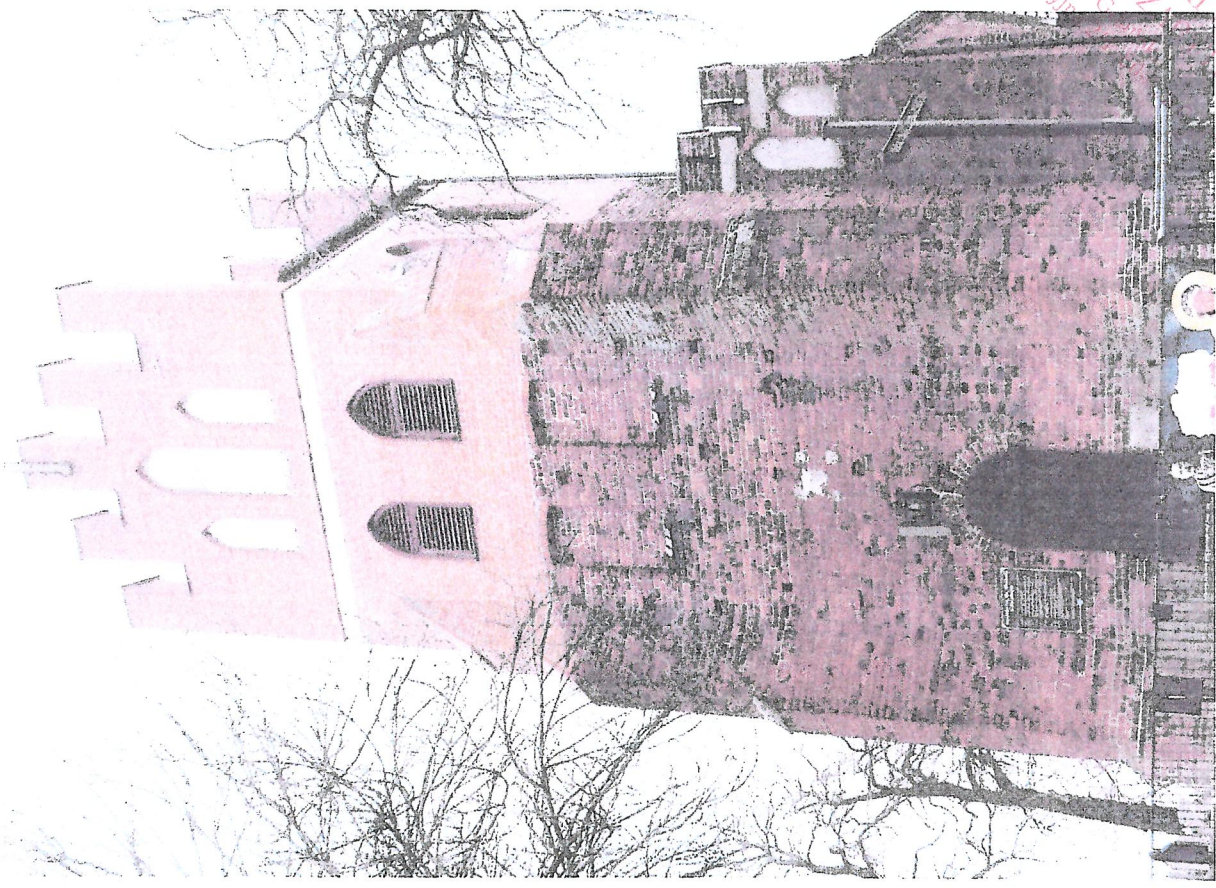
6. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

SPIS FOTOGRAFII

- Fot.1** Elewacja zachodnia kościoła z wieżą zrekonstruowaną w 1995 r.
- Fot.2** Elewacja północna. Na korpusie nawy widoczny dekoracyjny wzór zendrówek.
- Fot.3** Północno-wschodnia część prezbiterium odbudowanego na przełomie XVIII/XIX w.
- Fot.4** Południowo-wschodnia część prezbiterium. Widoczne łączenie z gotycką ścianą nawy.
- Fot.5** Fragment elewacji południowej kościoła z kruchtą.

- Fot.6** Elewacja południowa kościoła. Widoczne różnice kolorystyczne wątku ceglanego w miejscach przeróbek i napraw.
- Fot.7** Betonowe schody głównego wejścia (od strony zachodniej).
- Fot.8** Wtórna odsadzka w obrębie cokołu wieży kościoła.
- Fot.9** Północna elewacja wieży kościoła. Powierzchnia cegieł pokryta szarym nalotem porostów.
- Fot.10** Szczyt elewacji zachodniej z uskokowymi sterczynami i tynkowanymi blendami.
- Fot.11** Fragment wieży kościoła. Widoczne zniszczenia wątku ceglanego: ubytki cegieł oraz zaprawy spoinowej, nawarstwienia oraz wybarwienia powierzchni cegieł.
- Fot.12** StercZYny wieńczące elewację zachodnią. Widok z boku – wtórne spoiny.
- Fot.13** Dekoracyjny wzór z ciemnych cegieł „krzyże św. Andrzeja” (elewacja północna). Widoczne wypełnione otwory maculcowe.
- Fot.14** Destrukcyjna powierzchnia cegieł na elewacji północnej.
- Fot.15** Gotycka skarpa na granicy korpusu kościoła z późniejszym prezbiterium.
- Fot.16** Strefa cokołowa prezbiterium. Widoczne pęknięcia wypełnione zaprawą cementową.
- Fot.17** Przypora prezbiterium. Widoczne pęknięcia muru wypełnione zaprawą cementową.
- Fot.18** Spękania w obrębie prezbiterium kościoła.
- Fot.19** Dekoracyjny gzyms podokapowy wymurowany wtórnie z cegieł gotyckich.
- Fot.20** Ślad po pierwotnym dachu na wschodniej elewacji wieży.
- Fot.21** StercZYny z widocznymi przebarwieniami wątku ceglanego. Efekt pożaru dachu świątyni.
- Fot.22** Przemurowania i wtórne naprawy w obrębie strefy cokołowej elewacji południowej.
- Fot.23** Wtórne przemurowania sterczyn ze zwieńczenia ściany zachodniej.
- Fot.24** Destrukcyjna powierzchnia cegły. Przykład z elewacji południowej.
- Fot.25** Wtórne uzupełnienia ścian ceglanych wykonane bez zachowania oryginalnego wątku.
- Fot.26** Zamurowany fragment okna na południowej elewacji wieży.
- Fot.27** Południowa elewacja wieży kościoła.
- Fot.28** Wtórne spoinowanie oraz tynki przy głównym wejściu.
- Fot.29** Skrzynka prądowa u dołu przypory pn.-zach.
- Fot.30** Zwietrzała i wypłukana zaprawa spoinowa na przyporze zachodniej.
- Fot.31** Fragment elewacji południowej z widocznym śladem po pierwotnym dachu kruchty.
- Fot.32** Pęknięcie muru nad wejściem do kruchty południowej.
- Fot.33** Szczyt kruchty południowej. Układ oraz wielkość cegieł potwierdzają późniejsze wykonanie tego elementu.
- Fot.34** Wtórne, betonowe stopnie schodów kruchty południowej kościoła.

Fot.1 Elewacja zachodnia kościoła z wieżą zrekonstruowaną w 1995 r.

Fot.2 Elewacja północna. Na korpusie nawy widoczny dekoracyjny wzór zendrówek.

Fot.3 Północno-wschodnia część prezbiterium odbudowanego na przełomie XVIII/XIX w.

Fot.4 Południowo-wschodnia część prezbiterium. Widoczne łączenie z gotycką ścianą nawy.

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTEKÓW
w Gdańsku
ul. Dyrkcyjna 2/4, 80-852 Gdańsk

Fot.5 Fragment elewacji południowej kościoła z kruchtą.

Fot.6 Elewacja południowa kościoła. Widoczne różnice kolorystyczne wstęgu ceglanych w miejscach przeróbek i napraw.

Fot.7 Betonowe schody głównego wejścia (od strony zachodniej).

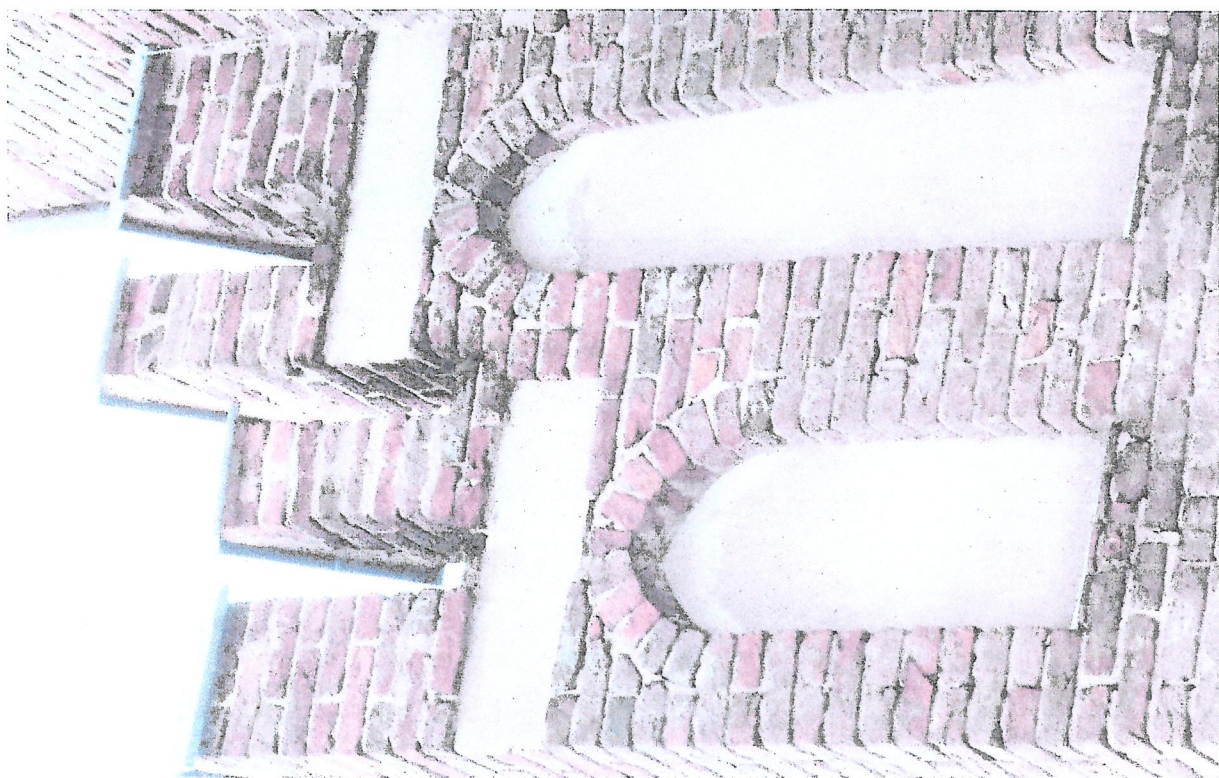
Fot.8 Wtórna odsadzka w obrębie cokołu wieży kościoła.

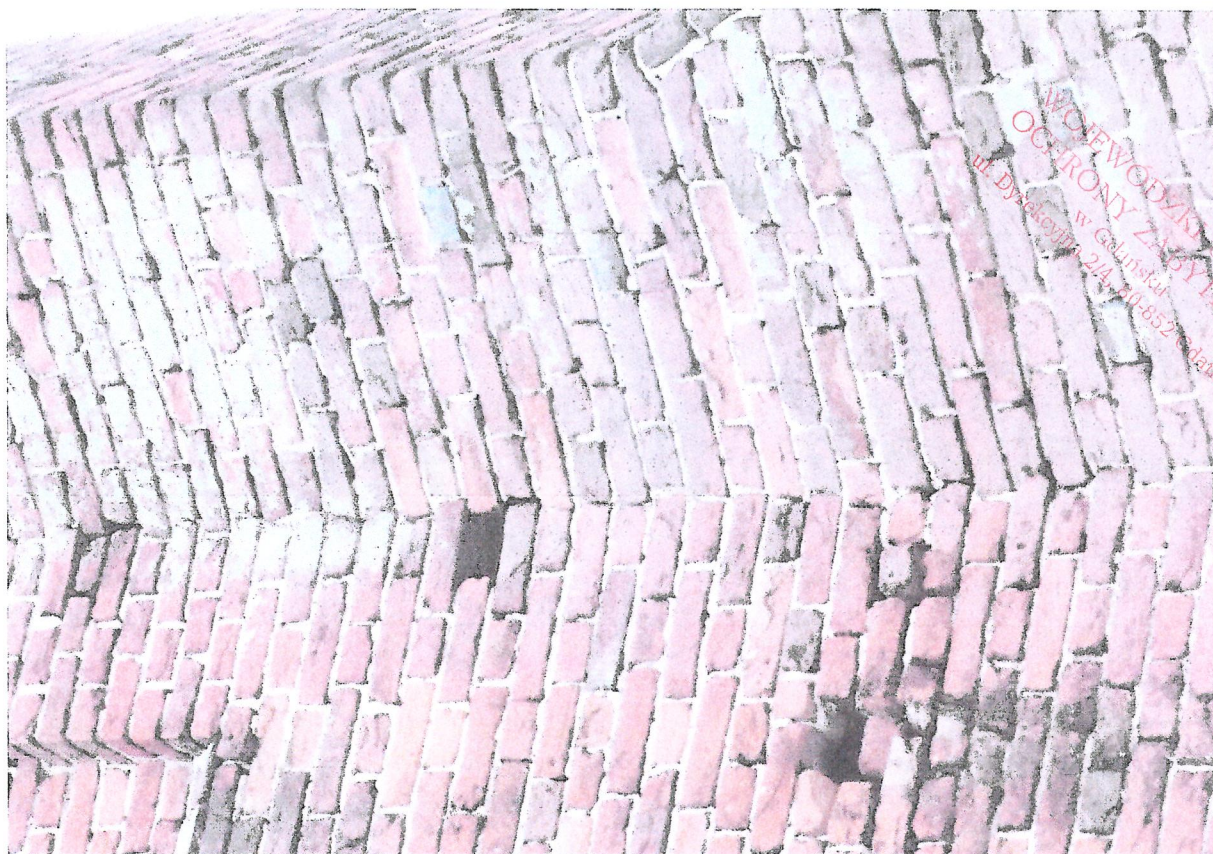
Urząd Miasta i Gminy
Głubiszewo
ul. ...
Głubiszewo

Fot.9 Północna elewacja wieży kościoła. Powierzchnia cegieł pokryta szarym nalotem porostów.

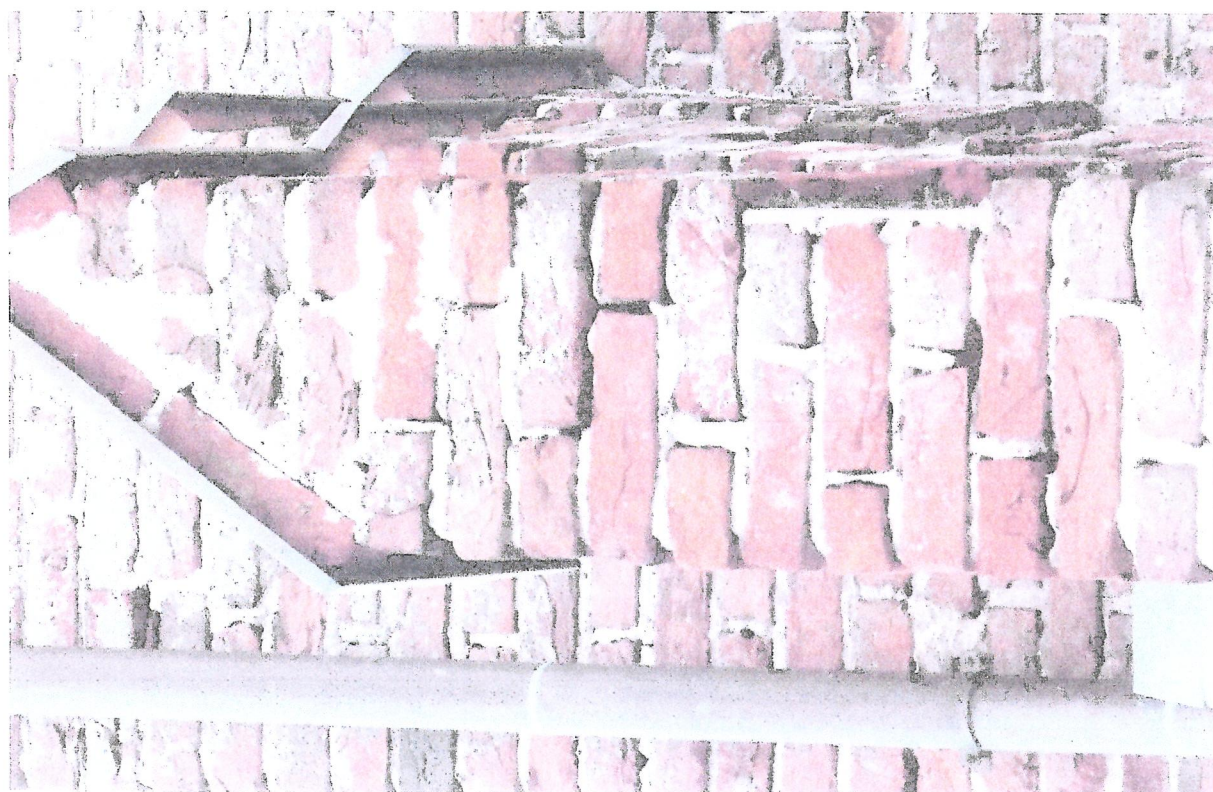

Fot.10 Szczyt elewacji zachodniej z uskokowymi sterczynami i tynkowanymi blendami.

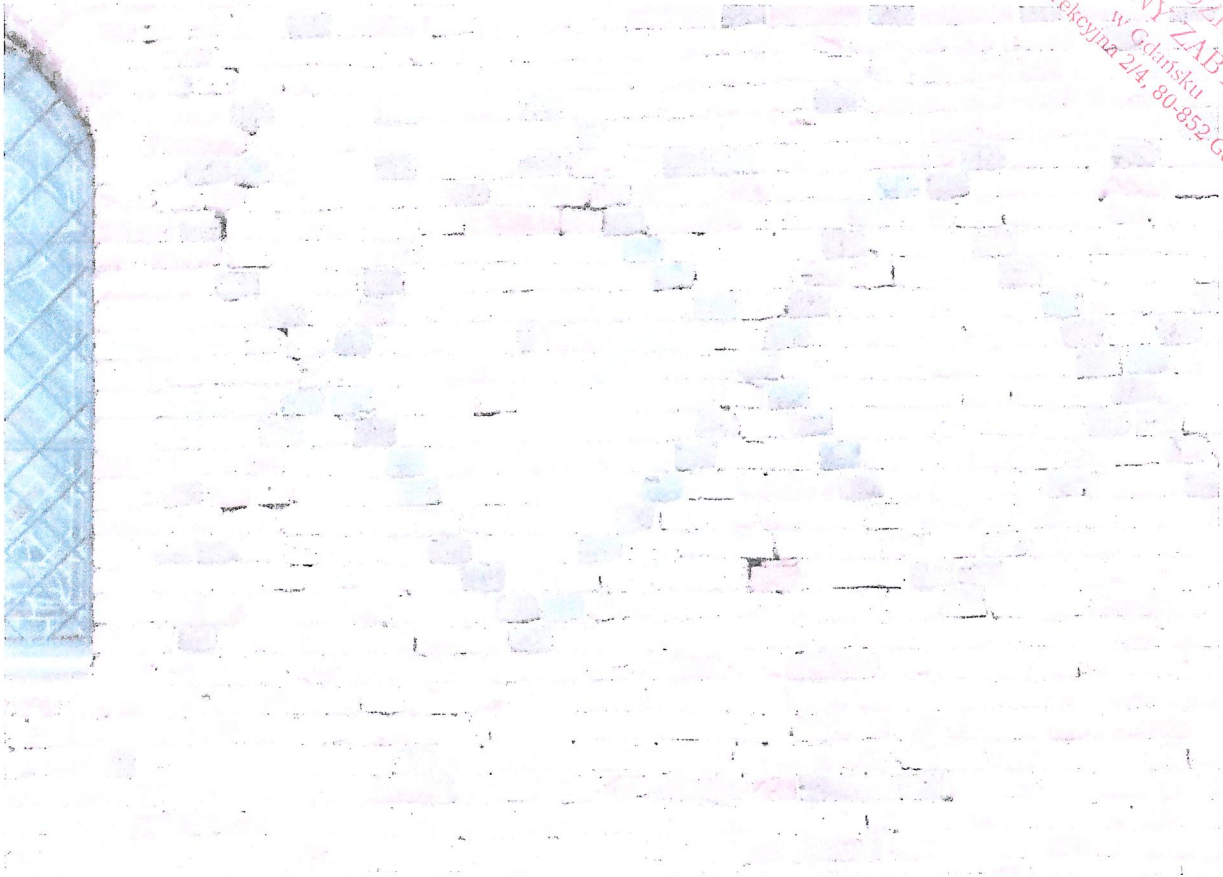

Fot.11 Fragment wieży kościoła. Widoczne zniszczenia wątku ceglanego: ubytki cegieł oraz zaprawy spoinowej, nawarstwienia oraz wybarwienia powierzchni cegieł

Fot.12 Sterczyny wieńczące elewację zachodnią. Widok z boku – wtórne spoiny.

Fot.13 Dekoracyjny wzór z ciemnych cegieł „krzyże św. Andrzeja” (elewacja północna). Widoczne wypełnione otwory maculcowe.

Fot.14 Destrukcja powierzchni cegieł na elewacji północnej.

Fot.15 Gotycka skarpa na granicy korpusu kościoła z późniejszym prezbiterium.

Fot.16 Strefa cokołowa prezbiterium. Widoczne pęknięcia wypełnione zaprawą cementową.

Fot.17 Przypora prezbiterium. Widoczne pęknięcia muru wypełnione zaprawą cementową.

Fot.18 Spękania w obrębie prezbiterium kościoła.

Fot.19 Dekoracyjny gzyms podokapowy wymurowany wtórnie z cegieł gotyckich.

Fot.20 Ślad po pierwotnym dachu na wschodniej elewacji wieży.

Fot.21 Sterczyny z przebarwieniami wstęgu ceglanego. Prawdopodobnie efekt pożaru dachu świątyni.

Fot.22 Przemurowania i wtórne naprawy w obrębie strefy cokołowej elewacji południowej.

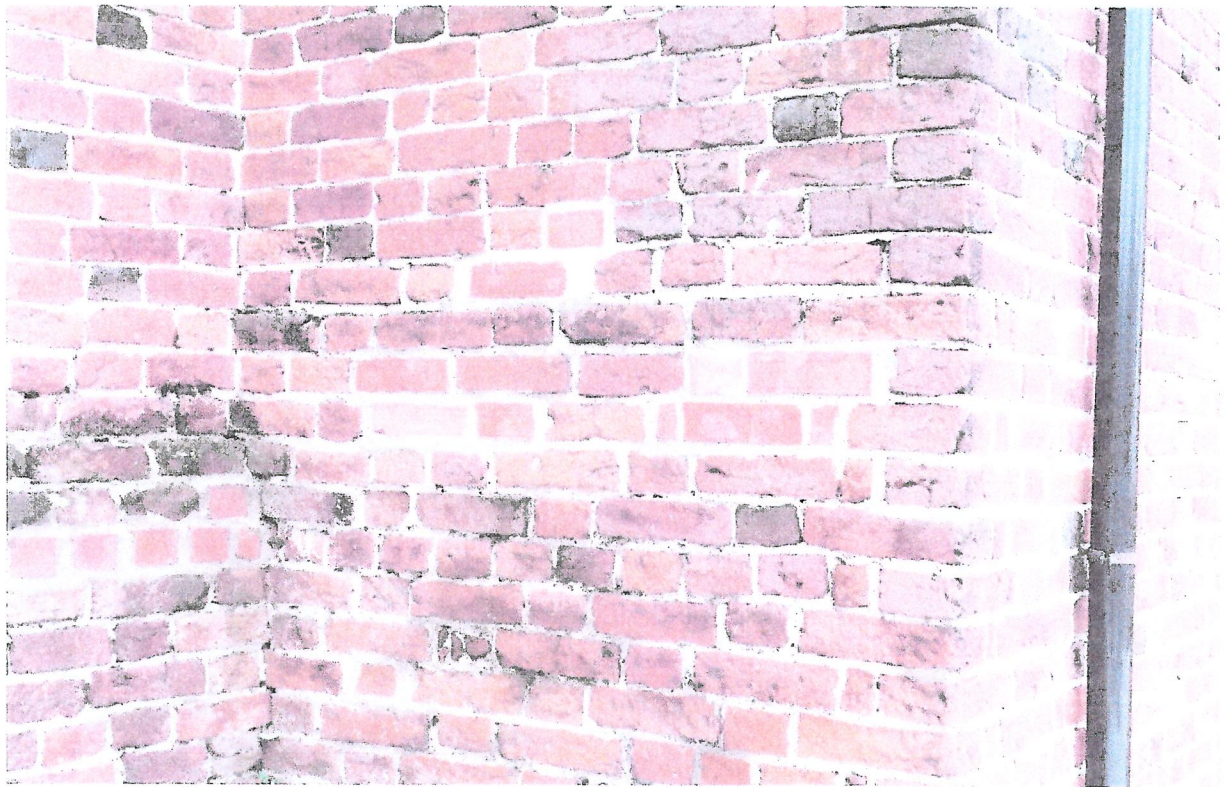

Fot. 23 Wtórne przemurowania sterczyn ze zwieńczenia ściany zachodniej.

Fot.24 Destrukcja powierzchni cegły. Przykład z elewacji południowej.

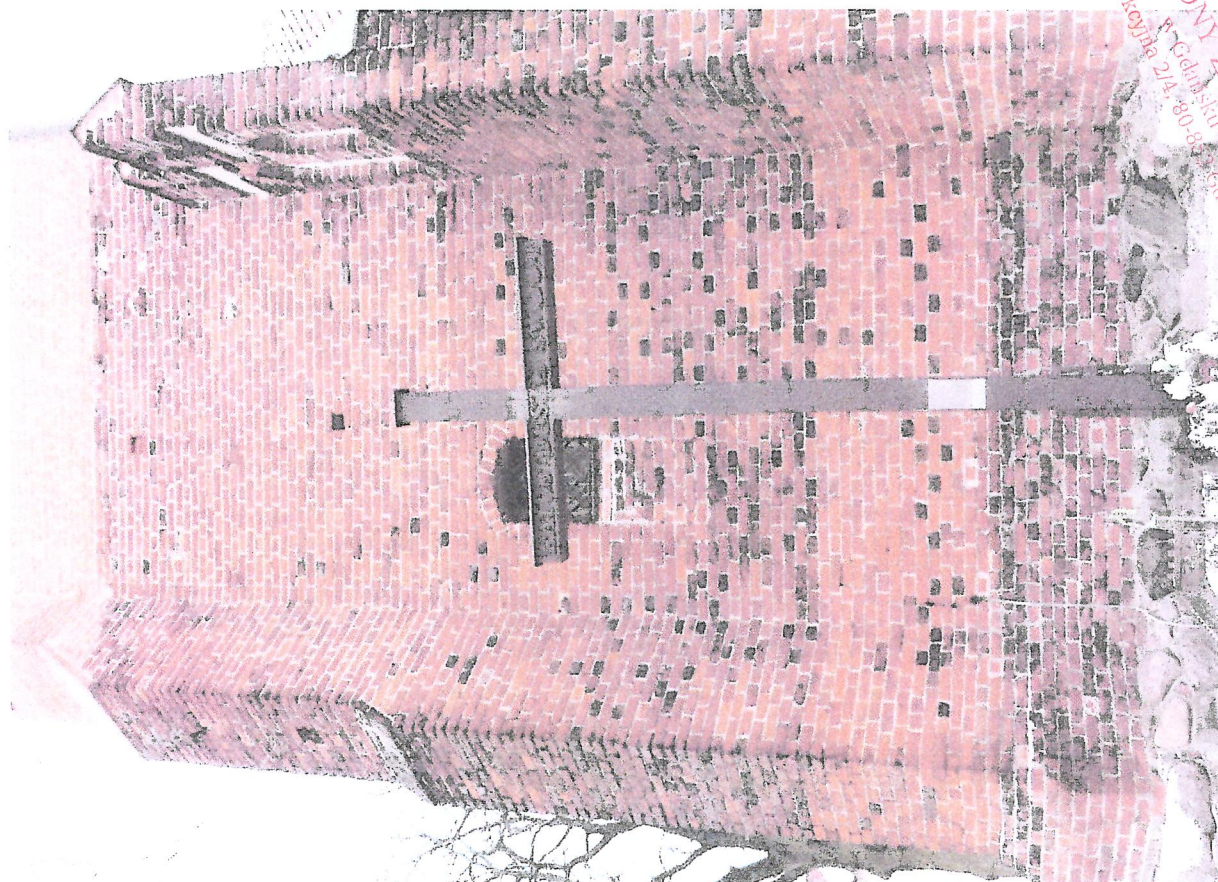

Fot.25 Wtórne uzupełnienia ścian ceglanych wykonane bez zachowania oryginalnego wążku.

Fot.26 Zamurowany fragment okna na południowej elewacji wieży.

Fot.27 Południowa elewacja wieży kościoła.

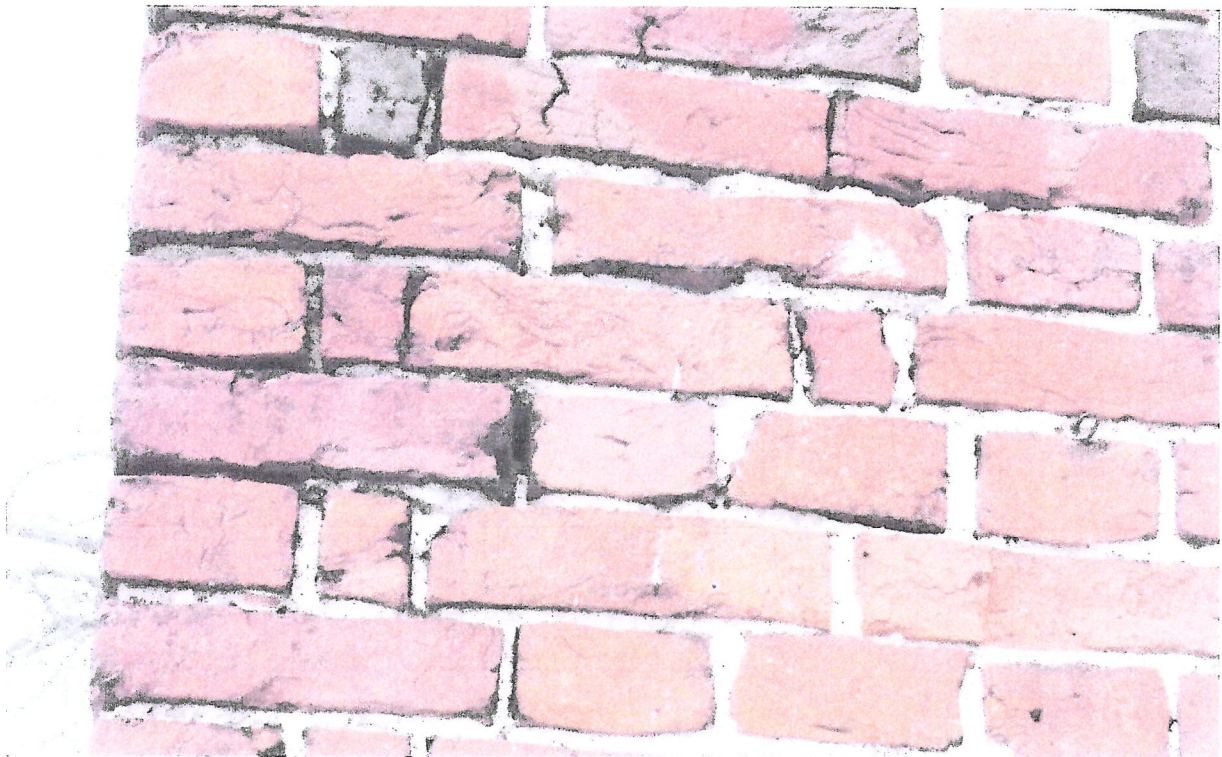

Fot.28 Wtórne spoinowanie oraz tynki przy głównym wejściu.

Fot.29 Skrzynka prądowa u dołu przypory pn.-zach.

Fot.30 Zwietrzała i wypłukana zaprawa spoinowa na przyporze zachodniej.

Fot.31 Fragment elewacji południowej z widocznym śladem po pierwotnym dachu kruchty.

Fot.32 Pęknięcie muru nad wejściem do kruchty południowej.

Fot.33 Szczyt kruchty południowej. Układ oraz wielkość cegieł potwierdzają późniejsze wykonanie tego elementu.

Fot.34 Wtórne, betonowe stopnie schodów kruchty południowej kościoła.

UNIwersytet MIKOŁAJA KOPERNIKA
w TORUNIU

Wydział Sztuk Pięknych

Imię i nazwisko

DYPLOM

Pan(i) Hafel Bogusław Sołski

Imię i nazwisko

urodzony(a) dnia 26 maja 1971 roku

w Trzebielowie

odbył(c) studia wyższe magisterskie/S-Instytut/
na kierunku Konserwacja i Restauracja
Dzieł Sztuki

w zakresie konserwacji i restauracji rzeźby
kamiennej i elementów architektonicznych
z wynikiem dobrym

i uzyskał(a) w dniu 5 lipca 1998 roku

tytuł magistra sztuki

/-/R. Dziwiński /-/A. Jamielkowski

Delekt

Rektor

Toruń

dnia 5 lipca 1998 roku

(podpis posiadacza dyplomu)

Nr 2611

(numer dyplomu)

MEK-1-39 SW

ZG Pol. Śl. z. 51/97

Zgodność z oryginałem

Toruń, 5 lipca 1998

specjalista

Podpis Hafel Bogusław Sołski

mgr Daria Suty

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Sztuk Pięknych
ul. Gagarina 20/22, 87-100 Toruń
tel. 056 21 25000 (1) (022) 444
fax 056 21 25000
2000

WAŻNIEJSZE REALIZACJE PRAC KONSERWATORSKICH

Bartoszyce, kościół św. Jana Chrzciciela (XIV w.): konserwacja i wzmocnienie struktury średniowiecznej elewacji wschodniej i części elewacji północnej (07 – 11. 2017). Inwestor: Parafia Rzymsko – Katolicka św. Jana Chrzciciela w Bartoszycach. Prace były dofinansowane w ramach programu: „Dziedzictwo kulturowe – Ochrona zabytków” MKiDN. Kwota za którą zostały wykonane: **197 567,40 zł.**

Prace konserwatorskie zewnętrznych elewacji oraz wnętrza wież kościoła pobenedyktyńskiego p.w. św. Jana w Mogilnie – kierownictwo prac (06 – 11.2016)

Prace konserwatorskie zachodniej fasady Katedry Płockiej (XX w.) (06 -08.2015, 07 – 11.2016) – praca w zespole

Konserwacja zachodniej elewacji ceglanej wraz z tzw. wieżą dzwonną w kościele p.w. św. Jana Chrzciciela (XIV w.) w Bartoszycach (09 – 12.2015)

Przywrócenie pierwotnego ciągu komunikacyjnego krypty zachodniej w kościele p.w. Św. Jana Apostoła w Mogilnie – kierownictwo prac (09 – 12.2014)

Konserwacja wieży kościoła p.w. św. Marcina w Tolkowcu (XIV w.) - praca zespołowa (05 – 09. 2014)

Konserwacja murku cmentarnego przy kościele p. w. św. Wojciecha w Złotorii (08 – 10.2014)

Remont elewacji wieży kościoła p.w. Chrystusa Króla (XVIII w.) w Kwitajnach k/Pasłęka (07-09.2013) – praca zespołowa

Konserwacja sklepień I i II przęsła nawy głównej kościoła pobenedyktyńskiego p.w. św. Jana Apostoła w Mogilnie (04 – 11.2013) – kierownictwo prac.

Prace konserwatorskie wątku ceglanej elewacji skrzydła wschodniego budynku podzamcza (XV w.) Muzeum Archeologiczno – Historycznego w Elblągu (04 – 11.2013) – praca zespołowa

Przygotowanie Projektu Kompleksowych Prac Konserwatorskich w zespole kościoła NMP i skrzydle północnym Zamku Wysokiego w Muzeum Zamkowym w Malborku (2013, 2014)– praca zespołowa

Przygotowanie Projektu Prac Konserwatorskich zabytkowej kaplicy grobowej z miejscowości Trupel (gm. Kisielice) (2013)– praca zespołowa

Konserwacja portalu kruchty północnej kościoła p. w. św. Elżbiety we Wrocławiu.(08 – 10. 2012) – praca samodzielna pod nadzorem

Wcześniejsze ważniejsze realizacje

Konserwacja kamiennego portalu (XIII w.) z kościoła p. w. św. Andrzeja Apostoła w Szprotawie
Iławie – praca zespołowa

Konserwacja kamiennej chrzcielnicy (XII w. ?) z kościoła p. w. św. Andrzeja Apostoła w Szprotawie
Iławie – praca zespołowa

Konserwacja XVI – wiecznej kaplicy Bożego Grobu w Żaganiu – kierownictwo prac

Konserwacja kamiennej fontanny z Rynku w Bytomiu Odrzańskim – kierownictwo prac

Konserwacja kamiennych gotyckich epitafiów z poaugustiańskiego zespołu klasztorowego w Żaganiu
– praca w zespole

Konserwacja średniowiecznych kramów kupieckich i elementów kamieniarki ratusza w Świdnicy –
praca w zespole

Konserwacja epitafiów rodziny von Schoning w Dąbroszynie – praca w zespole

Konserwacja kamiennego ołtarza św. Michała Archaniola w katedrze we Fromborku – praca w
zespole

Konserwacja XVIII wiecznej rzeźby kamiennej przedstawiającej Niepokalane Poczęcie NMP
autorstwa Krzysztofa Perwanger z Tolkmicka – praca dyplomowa

Konserwacja Herbu Stanisławskiego z fasady Ratusza w Poznaniu – praca w zespole

Konserwacja kamiennego zegara słonecznego z fasady Ratusza w Poznaniu – praca w zespole

Konserwacja sztukaterii na fasadzie kamienicy przy Placu św. Katarzyny 7 w Toruniu

Konserwacja elementów sztukatorskich fasady przy ulicy Mickiewicza w Ełku – praca w zespole

Konserwacja XIX wiecznej płyty nagrobnej na cmentarzu komunalnym w Zamościu

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

DYPLOM

Szymon Ryszard Jużków

urodzony dnia 8 lipca 1964 r.
w Toruniu

odbył studia wyższe magisterskie-
dzienne

na Wydziale Sztuk Pięknych

w zakresie konserwacji i restauracji
elementów i detali architektonicznych

z wynikiem dobrym

I po spełnieniu wymogów określonych
obowiązującymi przepisami uzyskał

w dniu 22 września 1988 r. tytuł
magistra sztuki w zakresie konserwacji
elementów i detali architektonicznych

podpis

Nr 1479
(numer dyplomu)

REKTOR /-/S. Kopuszowicz m. p. DZIEKAN /-/S. Kościelicki
Toruń, dnia 22 września 1988 r.

Zgodność z oryginałem

Toruń, 2016-05-31

Podpis

Instytut Malarstwa i Rzeźby w Toruniu
Wydział Sztuk Pięknych
ul. S. Kościelickiego 10/11 Toruń
80-100 Toruń, tel. 42 25 50 00
fax 42 25 50 01
www

mgr Szymon Ryszard Juźków
Praktyka zawodowa

- *studia na wydziale Sztuk Pięknych UMK w Toruniu w zakresie Konserwacji i Restauracji Elementów i Detali Architektonicznych (Dyplom UMK - Nr 1479 z dn. 22.09.1988r.).*
  - *1990-1993: praca na stanowisku konserwatora zabytków w Pracowni Archeologii Miast w Elblągu (PKZ Gdańsk, o/Elbląg)*
  - *1992-1994: praca sezonowa w firmie konserwatorskiej STENKONSERWATORN AB, (realizacje m. in. Sztokholm, Ludgo, Vasteras)*
  - *1993-1996: praca na stanowisku asystenta w Zakładzie Konserwacji i Restauracji Elementów i Detali Architektonicznych UMK (kier. prof. W. Domasłowski) prace badawcze oraz praktyczne zajęcia ze studentami; praktyki konserwatorskie (Frombork 1994, Krosno/Orneta 1995)*
  - *od 1993: działalność prywatna - PRO ANTIC – Konserwacja Zabytków.*
-

wybrane realizacje (2011 – 2017)

- Konserwacja elewacji XIV w. Katedry p.w. Św. Mikołaja w Elblągu. Konserwacja muru ceglanego oraz nadzór nad pracami budowlano-konserwatorskimi. (06-11.2011, inwestor: Parafia Katedralna w Elblągu)
- Pełna rekonstrukcja wystroju sztukatorskiego Kamienicy Królewskiej (ul. Stary Rynek 54-59) w Elblągu. Obecnie jest to budynek główny Hotelu Elbląg. (04-11.2011, inwestor prywatny)
- Konserwacja północnej elewacji gotyckiej kamienicy z ul. Św. Ducha 13 w Elblągu (09-11.2011, inwestor: UM Elbląg)
- Konserwacja kamiennego, polichromowanego kartusza herbowego z fasady ratusza w Srokowie k/Mrągowa (XVIIw.) (05.2012, inwestor: UM Srokowo)
- Konserwacja szczytu wieży kościoła p.w. Najświętszego Serca NMP w Rychlikach (XVIIIw.) (04-05.2012, inwestor: Parafia)
- Konserwacja elewacji ceglanych XVI w. Wieży Wodnej z Fromborka. (04-11.2012, inwestor : właściciel obiektu + dotacja MKiDN)

PRACA WYRÓŻNIONA NAGRODĄ MINISTRA KULTURY

- Prace konserwatorskie we wnętrzu kościoła poddominikańskiego p.w. Św. Jana w Mogilnie (konserwacja gotyckich sklepień kryształowych, rekonstrukcja średniowiecznych przejść) (04-11.2012, 06-11.2013, inwestor: Parafia + dotacja MKiDN + dotacja RM)
- Konserwacja elewacji ceglanych kościoła p.w. Św. Jerzego (XIVw.) w Elblągu (07-11.2013, inwestor : Parafia + dotacja MKiDN)
- Konserwacja elewacji ceglanych skrzydła wschodniego budynku Podzamcza Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Elblągu (XV w.) (04. 2013 – 04.2014, inwestor: Muzeum w Elblągu)
- Konserwacja elewacji ceglanych wieży oraz korpusu kościoła parafialnego p.w. Chrystusa Króla w Kwitajnach k/Pasłęka (05-11.2013, 08-10.2014, 06-11.2015, inwestor : Parafia + dotacja MKiDN)
PRACE NAGRODZONE przez MKiDN „ZABYTEK ZADBANY 2016”
- Prace konserwatorskie w obrębie elewacji budynku Gimnazjum nr 2 w Elblągu (detal architektoniczny, rzeźby kamienne, tarcze zegarowe) (08-11.2014, inwestor : UM Elbląg – podwykonawstwo)
- Prace konserwatorskie zewnętrznych elewacji ceglanych kościoła p.w. Św. Jadwigi Królowej w Kmiecinie (XVw.) (05-08.2015, inwestor: Parafia + dotacja WKZ)
- Prace konserwatorskie zewnętrznych elewacji kościoła (wątek ceglany, tynki) poddominikańskiego p.w. Św. Jana w Mogilnie (06-11.2016, inwestor: Parafia + dotacja MKiDN)
- Prace konserwatorskie zachodniej fasady Katedry Płockiej (XIXw.) (cegłane elewacje wież pd. + podstawy obu wież) (08-11.2015, 07-11.2016, inwestor: Parafia + dotacja MKiDN + UM Płock)
- Prace konserwatorskie elementów wnętrza Katedry Elbląskiej (pomieszczenia zakrystii, filary i ściany prezbiterium) (08-11.2016, 07-11.2017, inwestor: Parafia Katedralna)
- Konserwacja elewacji zach. i pn. ceglanych wieży (XIXw.) kościoła parafialnego w Tolkowcu gm. Płoskinia (06-11.2014, 07-11.2016, 07-11.2017, inwestor : Parafia + dotacja MKiDN + dotacja WKZ)

- Konserwacja elewacji kamiennych wieży kościoła p.w. Św. Wojciecha w Złotorii k/Torunia (XIXw.) (08-11.2017 inwestor : Parafia + dotacja sejmiku wojewódzkiego)
- Konserwacja ceglanych elewacji kościoła p.w.Św. Jana Chrzciciela w Bartoszczach XIVw. (08-12.2015, 05-11.2016, 06-12.2017 inwestor : Parafia + dotacja MKiDN)

prace w trakcie realizacji

- prace konserwatorskie zabytkowych piwnic (wątek ceglany) pałacu w Gładyszach (XVII w) (inwestor : właściciel obiektu)
- konserwacja elewacji ceglanych ścian i przypór budynku głównego i skrzydła południowego Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Elblągu (XVw.) (inwestor: Muzeum A.-H. w Elblągu + UM Elbląg)

badania, projekty, nadzory konserwatorskie

- opracowanie Projektu Prac Konserwatorsko-Budowlanych wybranych elewacji oraz pomieszczeń w obrębie dawnego kościoła NMP, obecnie CS Galerii EL w Elblągu (2011, inwestor – CS Galeria EL)
- opracowanie kompleksowego Projektu Prac Konserwatorskich północnego skrzydła Zamku Wysokiego w Malborku (2013, inwestor – Muzeum Zamkowe)
Projekt posłużył do uzyskania środków z Funduszu Norweskiego, a następnie realizacji prac w latach 2014-2015
- nadzór konserwatorski (z ramienia Inwestora – Muzeum Olsztyńskie) nad pracami konserwatorskimi Zamku w Lidzbarku Warmińskim prowadzonymi w latach 2015 – 2016.
- wykonanie badań i opracowanie Projektu Prac Konserwatorskich fragmentów średniowiecznych kamiennych murów obronnych w Suszu (10.2016, inwestor – Urząd Gminy)
- wykonanie badań i opracowanie Projektu Prac Konserwatorskich zabytkowych ścian (fragmenty ceglanych murów średniowiecznych) budynku delegatury WUOZ w Warszawie - oddział w Płocku (08.2017, inwestor – WUOZ)